

УДК: 378.015.311:[101+177] (045)

Галина Федорівна Пономарьова
ORCID ID: 000-0002-8585-9740
доктор педагогічних наук, професор,
ректор комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна
rector-hgpa@kharkov.com

**ФОРМУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ АКАДЕМІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ : КОНТЕКСТ ФІЛОСОФІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

У статті висвітлюється питання етизації освітнього середовища закладу вищої освіти як ключового чинника формування академічних цінностей майбутніх фахівців закладу освіти. Автор розглядає релевантність універсалізму академічних цінностей та ефективності освітнього процесу в сучасному педагогічному закладі вищої освіти.

На основі результатів аналізу здобутків світових і вітчизняних учених, філософів і педагогів у сфері антропологічного і соціокультурного знання, автор визначає феномени честі й відповідальності пріоритетними і універсальними цінностями, що впливають на якість освітньо-наукового середовища сучасного закладу вищої освіти України. Наведено результати емпіричного дослідження умов формування особистісних і академічних цінностей майбутнього фахівця закладу освіти. Компонентами емпіричного аналізу виступили: культура сім'ї, особистісна зорієнтованість освітнього середовища ЗВО та характер взаємостосунків суб'єктів цілісного педагогічного процесу.

Ключові слова: етизація освітнього простору, академічні цінності, академічна доброчесність, честь, гідність.

Вступ. Розвиток сучасного глобалізованого освітнього простору характеризується тенденцією до його етизації. Адже практика докорінних змін моделей освітніх закладів фіксує періодичне виникнення ситуацій аксіологічних колізій, що зумовлюється невідповідністю реальних та декларованих академічних цінностей. При чому притаманний вищій освіті універсалізм цінностей, зокрема академічних, досить ґрунтовно тривалий час досліджується представниками аксіо-педагогічного напрямку, зокрема у площині загальної теорії інституційних змін. Проблему універсалізму цінностей також розглядали відомі представники світової філософсько-педагогічної науки, такі як К. Апел, І. Кант, Фон Байме, Ленк, Д. Норт, В. Оконь (1996) та інші, а також вітчизняні дослідники, зокрема М. Култаєва, С. Пролєєв, В. Ромакін (2010). На підставі їхніх досліджень ми маємо змогу простежити кореляцію цінностей, притаманних конкретному суспільству та цінностей персональних, набутих у процесі навчання у вищому закладі освіти. Адже соціокультурні особливості конкретного суспільства впливають на специфіку розвитку етичних цінностей суб'єктів освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти, як соціальному інституті. Етичне середовище, що утворюється в ньому, поступово впливає на зміст і сутність актуальних академічних цінностей як релевантних забезпеченню ефективного освітньо-виховного середовища національної освіти.

У цілому слід констатувати, що виживання людства, збереження функціонування певних моральних інститутів не лише як історичних утворень, а і як ідеальних конструктів, що формують універсальну модель етичної поведінки, зумовлюють

виокремлення й обґрунтування пріоритетних універсальних (загальнолюдських) цінностей.

Мета і завдання дослідження – виокремити й охарактеризувати ключові академічні цінності та визначити умови їхнього формування в освітньому процесі сучасного педагогічного ЗВО.

Методи. Для реалізації мети дослідження запроваджено комплекс загальнонаукових і спеціальних методів – синтез і аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури – для визначення понятійного апарату, формування теоретико-методичних положень щодо вирішення проблеми формування й розвитку академічних цінностей у викладачів і студентів; аналіз та узагальнення результатів констатувального експерименту; емпіричні методи: педагогічне спостереження, опитування, анкетування.

Актуальні академічні цінності майбутніх фахівців закладів освіти

Результати авторського аналізу здобутків низки вчених у галузі аксіології освіти, а також опора на філософське вчення одного з найбільш визначних вітчизняних знавців людської моралі Г. Сковороди (2011), дозволили нам виділити серед актуальних академічних цінностей, перш за все, честь і відповідальність.

Сутність феномена честі у сфері антропологічного й соціокультурного вчення та практики розкривається в кількох розуміннях:

1) честь як репутація, авторитет, що його досягає людина своїми діями, вчинками, поведінкою в цілому, керуючись своїми індивідуальними цінностями;

2) честь як ставлення людини до самої себе, що супроводжується самоу-свідомленням, самоповагою. У цьому сенсі

честь передбачає володіння особистою гідністю;

3) честь як можливість поваги до себе, особистісна гідність.

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо одну з найбільш актуальних форм честі для сучасного освітянина – *професійну честь*, що породжується *професійною відповідальністю* за наслідки і результати своєї діяльності у різних сферах: освітній, громадській, соціокультурній тощо.

Правомірність наших тверджень доводимо результатами пошукової роботи низки дослідників. Зокрема, на професійну честь, як академічну цінність у ракурсі правового виховання, вказують Ю. Калиновський (2012, с. 477–482), В. Ромакін (2010, с. 174–179). Аспект професійної честі є визначальним у сучасному світовому освітньо-філософському дискурсі також із позиції дослідження Х. Ленка (Lenk, 1985), який розглядає виконання професійних функцій як моральну відповідальність вищого порядку. Учений разом з тим вважає, що відповідальність професії, її морально-етична місія є набагато вагоміша порівняно з відповідальністю окремих її представників.

Саме під впливом різноманітних і мотивовано обґрунтованих вимірів такого явища як честь, відбувається формування і саморозвиток особистості майбутнього фахівця. Ключовими вимірами, на наш погляд, тут є «честь члена сім'ї», «честь соціокультурної спільності», «честь професіонала», «честь громадянина». Системотворчим феноменом при цьому слід вважати *«особистісну честь»*, екзистенційну за своєю сутністю і природою, оскільки вона значною мірою визначає гідність людини як такої, її ставлення до себе і світу. Таким чином, в організації освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти актуалізується пріоритет формування особистості здобувача освіти, здатного задовольняти власні аксіологічні потреби, що дає змогу формувати людський капітал за кращими світовими стандартами гуманізму, громадянськості, гідності, професіоналізму тощо.

Умови формування академічних цінностей студентів в освітньому процесі сучасного педагогічного ЗВО

Ретроспективний аналіз розвитку системи вищої освіти України у ХХ столітті та її сучасний стан показує, що оновлення закладів вищої освіти безпосередньо пов'язане із впровадженням у них нових педагогічних систем навчальної, виховної, науково-дослідницької роботи і технологій управління. Проте, наші спостереження процесу впровадження освітніх інновацій виявили низку труднощів, які перешкоджають екстраполяції основних його здобутків на всі складові педагогічної системи ЗВО. Проведені нами опитування науково-педагогічних працівників КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради підтвердили цю тезу, адже 54,6 % опитаних висловили думку про те, «що чим більш радикально нарощуються новації в освітньому середовищі, тим менше у них шансів отримати широке розповсюдження на практиці». Схожі висновки знаходимо також в дослідженнях М. Лисюткіна і І. Фруміна (2014, с. 12–20). На наш погляд, принципово нові освітні моделі не будуть ефективно впроваджуватися, якщо у ЗВО не складеться особлива культура, особлива етика взаємодії його головних суб'єктів.

Визначення і розбудова механізмів розвитку закладу вищої освіти в аспекті підвищення якості взаємодії суб'єктів освітнього процесу є комплексною науковою проблемою, що знаходиться на стику педагогіки, психології, етики, теорії управління та вимагає відповідного науково-методичного забезпечення. Нами проаналізовано кілька теоретичних моделей розвитку освітніх закладів, в яких реалізовані різні концептуальні ідеї, що знаходяться у проблемному полі теми цієї статті (П. Далін, В. Лазарев, Л. де Калуве, Н. Конопліна, Е. Маркс, М. Петрі, В. Руст та ін.). Нам імпонує модель, яка була запропонована голландськими вченими й консультантами під керівництвом Л. де Калуве (1993, с. 240). При проектуванні траєкторії розвитку окремого освітнього закладу автори цієї моделі пропонують діагностувати його організаційно-освітню систему, виявляти недоліки й розробляти програму переходу до іншого стану. Саме така модель розвитку реалізовувалась в абсолютній більшості навчальних закладів України в останні

десятиліття XX – на початку XXI століття як універсальна, але у повній мірі не реалізована через об'єктивні (обмеженість фінансування, недосконалість організаційно-управлінської структури вишів, тощо) та суб'єктивні (формалізм в оцінках стану закладів вищої освіти, некомпетентність експертів, небажання змінюватись тощо) причини.

Емпірична складова нашого дослідження проблеми формування академічних цінностей у майбутніх фахівців закладів освіти була спрямована на з'ясування умов, які суттєво впливають на ефективність цього процесу. Дослідження здійснювалося упродовж 2015–2019 років за участі викладачів і студентів комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та його структурних підрозділів: Харківського і Красноградського коледжів, а також Балаклійської філії. Всього було залучено 415 студентів і 119 науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Проведені нами емпіричні дослідження підтверджують, що формування особистості відбувається під впливом *культури сім'ї і соціального середовища, до якого ми безпосередньо відносимо й освітнє середовище ЗВО*. Якщо раніше функції освіти, про що засвідчує аналіз навчальних планів і програм, були пов'язані з формуванням світогляду людей, вирішенням технологічних проблем, вивченням природних і соціальних явищ тощо, то на шляху переходу українського суспільства до суспільства сталого розвитку людину слід вивчати більш комплексно, сприймаючи її як біосоціальну істоту, що, в свою чергу, потребує значних змін у змісті й методиці освітнього процесу закладів вищої освіти, особливо педагогічних.

У процесі дослідження було з'ясовано, що етизація освітнього середовища ЗВО, що забезпечує успішність формування актуальних для сучасного студента академічних цінностей, здійснюється з дотриманням таких педагогічних умов, як:

– сформованість людиноцентристського освітнього середовища, у якому панує авторитет викладача, співробітництво, готовність студента до спілкування з приводу як суто професійних, так і широкого спектру особистісних проблем (71, 4%);

– наявності у студентів можливостей вирішувати проблеми особистісного плану в педагогічному закладі вищої освіти (48, 6%);

– побудова освітнього процесу та його навчально-методичного забезпечення з врахуванням рефлексивно-аналітичного підходу (44, 7%);

– максимальне стимулювання студентів в освітньому процесі та соціокультурній сфері їхньої життєдіяльності на засадах співпраці і взаємоповаги, взаємовідповідальності, правди і глибокої віри в потенційні сили і можливості тих, хто усвідомлює потребу в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації (37, 9%). В цьому ракурсі підкреслимо, що одним із критеріїв такого усвідомлення є сформованість у студента якості, яку відомий дослідник М. Боришевський називає самоактивністю і яка на його думку «пов'язана з явищами особистісного сенсу. Вона розкривається в людині через співвіднесення з реальністю свого життя, значення предметів і явищ, цінностей і цілей діяльності. Завдяки такому співвідношенню людина приходиться до усвідомлення особистісної значущості, сенсу певних явищ, предметів, соціальних цінностей тощо» (Боришевський, 2010, с. 416). Іншими словами, у центрі цілісного педагогічного процесу має стояти особистість, а не окремі методи, засоби чи технології освіти. Лише за цієї умови буде відбуватися фахове зростання майбутнього педагога та становлення його духовності. (У розумінні поняття «духовність» спираємося на формулювання В. Франкла (1990): «Духовність людини – це не просто притаманне людині поруч із тілесним і психічним, що властиво і тваринам. Духовність – це те, що вирізняє людину та притаманне лише їй і тільки їй одній (с. 134). Освітній процес має формувати у студентів самостійну позицію стосовно сенсу й гідності власного життя, переконувати їх у доцільності, з точки зору духовності, системи цінностей, що лежать в основі змісту освіти. При цьому набуття професіоналізму слід розглядати, за словами Дж. Пассмора, як здатність самовдосконалюватись, бути фахівцем, якому не бракує тих якостей, що становлять основу гуманно-центричного сприйняття світу (Passmor, 2000, р. 530).

Слід також зазначити, що попри інші проблеми системі вищої педагогічної освіти України завжди, як пріоритетне, стояло завдання формування педагога-вихователя, якому притаманні, перш за все, розвинуті особистісні риси і якості, що підтверджують дослідження Н. Бойченко (2012, с. 37–43). Очевидно, що така ситуація позначилась на пріоритетах і особистісних цінностях як тих, хто організовує й забезпечує освітній процес у

педагогічних ЗВО, так і на здобувачах освіти – майбутніх фахівцях.

Узагальнення результатів нашого пошуку дало можливість співвіднести ключові феномени, що характеризують формування академічних цінностей у майбутніх фахівців закладів освіти (мал. 1) в конкретному освітньо-культурному середовищі та графічно представити структуру особистісно значущих академічних цінностей.

Мал.1. Структура академічних цінностей у майбутніх педагогів

Разом із тим було з'ясовано, що в сучасному ЗВО позитивним і найбільш ефективним чинником формування особистості майбутнього фахівця нової якості є система стосунків суб'єктів цілісного педагогічного процесу. Така система взаємодії (взаємовідносин, спілкування, співпраці тощо) висуває високі вимоги до суб'єктів освітнього процесу. Так, проведені нами емпіричні дослідження демонструють те, що в нинішніх умовах змінюється ідеальний образ викладача

ЗВО, іншими стають і уявлення про форми, зміст та методи його взаємодії зі студентами, про їхні базові характеристики. Якщо у 2015 році більшість студентів (61,8 %) вважали викладача, насамперед, джерелом (провідником) знань, носієм певної інформації, то у 2019 році лише 37,8 % опитаних підтвердили цю думку. Переважна більшість респондентів із числа нинішніх студентів різних курсів вважають викладача швидше організатором освітнього процесу, який

скеровує і направляє студентів, допомагає у вирішенні індивідуальних проблем (68 %). Найбільш значними якостями викладача вважають компетентність (84 %); захопленість предметом та вміння зацікавити студентів (80,3 %); комунікабельність (77,1 %); чесність і справедливість (70 %); об'єктивність в оцінюванні навчальних досягнень студентів (68 %); доброзичливість (59,4 %); творчий підхід у викладанні (49,5 %). Аналіз відповідей студентів також засвідчує, що вони частіше надають більшого значення саме професійній складовій якісної характеристики викладача (44,3 %), порівняно з такими, суто особистісними якостями, як чесність і

справедливість (40,3 %); принциповість (33 %); вимогливість до себе й інших (27,7 %); особиста гідність (26 %); працелюбність (18,1 %); наполегливість у досягненні мети (16,8 %).

Про зміст взаємовідносин викладачів та студентів закладів вищої педагогічної освіти, ступінь їхньої суб'єктності як на рівні спілкування, так і співпраці, може свідчити аналіз тем звернень студентів до викладачів (табл. 1). Із наведеної таблиці бачимо, що питання особистісної взаємодії не є серед пріоритетних для викладачів і студентів, а, відповідно, поле для формування особистісно значущих цінностей, є недостатньо широким.

Таблиця 1

Зміст звернень студентів до викладачів

Зміст звернень	Частота звернень (%)			
	Часто	Періодично	Інколи	Ніколи
3 питань навчальної діяльності	90	9, 8	0, 2	0
3 організаційних питань	79, 1	20	1, 8	0,1
3 питань позааудиторної роботи	58	24, 1	16	1, 9
3 правових питань	65, 2	23, 3	11, 2	0, 3
3 виховної роботи	54, 3	25, 2	18, 8	1, 7
3 питань взаємовідносин з іншими	40, 4	24, 6	25, 1	9, 9
3 особистих питань	26, 2	41, 3	19	13,5
3 питань саморозвитку та самовдосконалення	10, 7	39, 8	31, 1	19, 4

Разом із тим, як зазначає В. Молодиченко (2009), глобалізаційні процеси здійснюють як позитивний, також і негативний вплив на формування цінностей сучасного суспільства. Оскільки взаємозв'язок цінностей та освіти є беззаперечним, то сама сучасна освіта «перенасичена внутрішніми аксіологічними суперечностями», тому важливо зміст професійної освіти наповнювати «сміслом і загальнолюдськими цінностями, нормами людяності і гуманізму» (с. 185). Тобто, будь-які зміни у світогляді сучасного студента потребують орієнтації на нові освітні цінності й ідеї, модернізації змісту, методів і форм освіти, обґрунтування нових педагогічних умов формування академічних цінностей у ЗВО і суспільстві в цілому. Зрозуміло, що вибір професії та навчання в закладі вищої освіти для багатьох студентів стали прагматичними, цілеспрямованими, адекватними наявним соціально-економічним

перетворенням. Однак, цінності професійної освіти як самостійний соціальний феномен, який має соціокультурну, особистісну й статутну привабливість, зберігається як певна перспектива. На наше переконання, врахування в освітньому процесі сучасного педагогічного ЗВО визначених у процесі дослідження умов формування академічних цінностей студентів дозволить забезпечити комплексне оволодіння професією на підставі врахування індивідуальних особливостей та аксіологічної спрямованості кожного студента. Це сприятиме становленню майбутнього фахівця закладу освіти як конкурентноспроможного на сучасному ринку праці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідно-пошукової роботи ми дійшли висновку про те, що феномен академічних цінностей, як таких якостей особистості, що забезпечують

успішний перехід від освіти до професійної діяльності й далі – до самоосвіти, самовдосконалення особистості фахівця, є багатоаспектним і багаторівневим утворенням. Особливість його науково-педагогічного усвідомлення пов'язана з тим, що академічні цінності одночасно можна розглядати і в особистісному, і в професійному контекстах становлення майбутнього, так і діючого педагога. Ключовим чинником інтенсифікації процесу формування у студентів академічних цінностей є цілеспрямована етизація освітнього середовища закладу вищої, яка здійснюється за двох умов: особистісна зорієнтованість освітнього середовища ЗВО та аксіологічний характер взаємостосунків суб'єктів цілісного педагогічного процесу.

У контексті дослідження проблеми формування актуальних академічних цінностей, зокрема таких, як честь і гідність у

їхньому професійному й особистісному вимірі, вважаємо за необхідне зазначити, що їхнє ефективне вирішення все ще є справою майбутнього, хоч і, сподіваємося, найближчого. Вирішення проблеми формування актуальних академічних цінностей ми також пов'язуємо із цілеспрямованим переглядом мети й змісту професійної освіти, зокрема щодо розширення її виховної складової, зміною характеру й рівня взаємодії суб'єктів освітнього процесу, прив'язуванням кваліметричних характеристик професійної діяльності викладача до підвищення значимості його ділової репутації, демонстрації особистої гідності, розробкою кодексу академічної доброчесності кожного закладу вищої освіти, спираючись на нормативні документи, законодавчу базу та з урахуванням традицій і досвіду управлінської діяльності.

Література

- Бойченко Н. М. Етичний дискурс університету в контексті сучасних трансформацій суспільної моралі. *Політологічний вісник* : зб. наук. праць. Київ : ІНТАС, 2012. Вип. 61. С. 66–75.
- Боришевський М. Дорога до себе : від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.
- Де Калуве Л., Маркс Е., Петрі М. Розвиток школи : моделі і зміни. Калуга, 1993. С. 240.
- Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. *Гілея : науковий вісник* : зб. наук. праць. Київ. 2012. Вип. 63 (№ 8). С. 477–482.
- Лисюткин М. А., Фрумин И. Д. Как деградируют университеты? : практика и анализ. *Университетское управление : практика и анализ*. 2014. № 4–5. С. 12–20.
- Молодиченко В. В. Освіта, як цінність: зміна пріоритетів в епоху глобалізації. *Гілея. Збірник наукових праць*, 2009. С. 185-191.
- Ромакін В. В. Академічна етика як передумова верховенства права. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка*. 2010. Вип. 33. Т. 46. С. 174–179.
- Сковорода Г. С. Повна академічна збірка творів. Харків : Майдан ; Едіоптон ; Торонто : Канад. ін.-т укр. студій, 2011. 1398 с.
- Франкл В. Человек в поисках смысла. Москва : Прогресс, 1990. 364 с.
- Lenk H. A. Ethische Probleme der Gentechnai. Kongstein, 1985.
- Okon W. Nowy stownik pedagogiczny. Warszawa, 1996.
- Passmore Y. The Perfectibility of Man. Indianapolis, Ind. : Liberty Fund, 2000. 530 p.

References

- Bojchenko, N. M. (2012). Etychnyi Dyskurs Universytetu V Konteksti Suchasnykh Transformatsii Suspilnoi Morali [Ethical Discourse of the University in the Context of Modern Transformations of Public Morality]. *Politolohichniy visnyk : zb. nauk. prats*. Kyiv. Vyp. 61. 66–75 (ukr).
- Boryshevskiy, M. (2010). Doroga do sebe : Vid osnov sub'yektnosti do vershy`n duxovnost [The Road to Yourself: From the Foundations of Subjectivity to the Tops of Spirituality]. Kyiv : Akademvy`dav (ukr).
- De Kaluve, L., & Marks, E., & Petri, M. (1993). Rozvy`tok shkoly` : modeli i zminy` [School development: models and changes]. Kaluga. (rus).

- Kalynovskyi, Yu. Yu. (2012). Akademichna chesnist` yak chy`nny`k pravovogo vy`xovannya students`koyi molodi. [Academic honesty as a factor in the legal education of student youth]. *Hileia : naukovyi visnyk : zb. nauk. prats.* Kyiv. Vyp. 63 (№8). 477–482 (ukr).
- Lysiutkyn, M. A., & Frumyn Y. D. (2014). Kak degradiruyut universitety? : praktika i analiz. [How do universities degrade? : practice and analysis]. *Unyversytetskoe upravlenye : praktyka y analiz.* № 4–5. 12–20 (rus).
- Molodychenko, V. V. Osvita yak tsinnist: zmina priorytetiv v epokhu hlobalizatsii [Education as a value: changing priorities in the age of globalization]. *Hileia. Zbirnyk Naukovykh Prats*, 2009. 185–191. (ukr).
- Romakin, V. V. (2010). Akademichna ety`ka yak peredumova verhovenstva prava [Academic ethics as a precondition for the rule of law]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly. Pedahohika.* Vyp. 33. T. 46. 174–179 (ukr).
- Skovoroda, H. S. (2011). Povna akademichna zbirka tvoriv [Complete academic collection of works]. Kharkiv : Majdan ; Edy`opton ; Toronto : Kanad. in.-t ukr. studij (ukr).
- Frankl, V. (1990). Chelovek v poiskah smysla [Man's Search for Meaning]. Moscow: Progress (rus).
- Lenk, H. A. (1985). *Ethische Probleme der Gentechnai.* Kongstein (eng).
- Okon, W. (1996). *Nowy stownik pedagogiczny.* Warshawa (eng).
- Passmore, Y. (2000). *The Perfectionity of Man.* Indianapolis, Ind. : Librerity Fund (eng).

ФОРМИРОВАНИЕ АКТУАЛЬНЫХ АКАДЕМИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ: КОНТЕКСТ ФИЛОСОФИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Галина Пономарьова, доктор педагогических наук, профессор, ректор коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета, г. Харьков, Украина, e-mail: rector-hgpa@kharkov.com

В статье освещается вопрос развития современной образовательной среды Украины в контексте ее этизации путем формирования актуальных академических ценностей. Речь идет как об общей теории и практике институциональных изменений, универсалистских ценностях, так и о формировании конкретных академических ценностей, являющихся релевативными для обеспечения эффективной образовательной среды в современном учреждении высшего образования, в частности педагогической.

Практика и опыт убеждают, что важность этизации образовательной среды в ВУЗе определяется изменением модели современного образовательного учреждения, в котором периодически возникает ситуация ценностных коллизий. Охарактеризована одна из теоретических моделей развития образовательного высшего заведения и названы причины ее неэффективной реализации. Определены основные факторы формирования личности студента как носителя универсальных ценностей, в частности академических. Приведены результаты теоретического и эмпирического исследования состояния и условий формирования личностных и академических ценностей будущего специалиста педагогическими средствами. С помощью эмпирических данных обосновано положение об ограниченности образовательного процесса в возможностях формирования личностных ценностей студентов, как профессионально и общественно значимых.

Ключевые слова: этизация образовательного пространства, академические ценности, честь, достоинство, теоретическая модель развития образовательного учреждения.

FORMATION OF TOPICAL ACADEMIC VALUES IN FUTURE EDUCATORS IN THE CONTEXT OF MODERN PHILOSOPHY OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Halyna Ponomarova, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Rector of Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, e-mail: rector-hgpa@kharkov.com

The article deals with the issue of development of the modern educational environment of Ukraine in the context of its ethical activity through the formation of topical academic values. It involves both general theory and practice of changes in educational establishments, of universal values, as well as the formation

of specific academic values that are relevant for providing effective educational environment in modern higher educational, in particular pedagogical, establishments. Practice and experience testify that the importance of ethical activity in the educational environment in a higher educational establishment is determined by the changes in the model of a modern educational institution where the situation of value collisions occurs regularly. The article describes one of the theoretical models of the development of a higher educational establishment along with the outline of the reasons for its ineffective implementation. The study determines the basic factors in formation of the student's personality as a bearer of universal values, in particular academic ones. The results of the theoretical and empirical research regarding the state and conditions for the formation of personal and academic values of a future specialist with the help of pedagogical tools are presented.

With the help of empirical data, the statement about the limited opportunities of educational process towards the formation of students' personal values, both professional and socially significant, is explained.

The relation between the concepts "responsibility of profession" and "responsibility of a person" is indicated. Based on the achievements of international and domestic scientists, philosophers and educators in the sphere of anthropological and socio-cultural studies, the author identifies the phenomena of honor and responsibility as the priority and universal values, which influence the efficiency and quality of the activity accomplished by a modern higher educational establishment and the development of educational and scientific environment in general. The emphasis is put on the key aspects of honor, which influence the personality formation and development of a future specialist. The personal honor, existentialist by its essence and nature, which serves as the basis for the formation of professional honor, is called system-forming measure.

Key words: *ethical activity of educational environment, academic values, honor, dignity, theoretical model of the development of an educational establishment.*

*Стаття надійшла до редакції / Received
13.06.2019. Прийнята до друку /
Accepted 9.09.2019.*